

K

WI

Wit

Wit als stille kracht in de schilderkunst

De *White box paintings* van Christiaan Kuitwaard

Titaanwit: een pigment met twee gezichten

De voor- en nadelen van witmakers in papier

'Witjes': hoe schilder je een trompe-l'oeil reliëf?

106.

Mariëlle van den Bergh over de toepassing van keramiek op textiel

Halverwege het vorige jaar begon beeldend kunstenaar Mariëlle van den Bergh aan een ambitieus project: een beeldende zoektocht naar werken met textiel in combinatie met keramiek. Het bleek een relatie tussen uitersten te zijn – breekbaarheid versus souplesse – maar wel een relatie met toekomst.

Edith Rijnja

1

Een gedwongen huwelijk

2

3

Van den Bergh heeft een lange staat van dienst. Naast haar vrije werk doet ze ook regelmatig werk in opdracht. Haar kunst is vertegenwoordigd in collecties in binnen- en buitenland. Ze werkt over het algemeen ruimtelijk en in de meest uiteenlopende technieken. Om haar kennis te verdiepen, vormen internationale residencies voor haar een goed uitgangspunt. Voor haar huidige project liet zij zich inspireren door de het ruige Canadese landschap en het eiland ten zuidoosten van Australië, Tasmanië, met de oudste bomen ter wereld – sommige meer dan 10.000 jaar oud – en de zeldzaamste korstmossen. In 2006 bezocht ze Tasmanië voor het eerst tijdens een residency en het eiland lonkt opnieuw. Later dit jaar gaat ze terug.

Als ik de internationale werkplaats Sundaymorning@ekwc binnenloop, laadt Mariëlle net een oven in. Even later lopen we samen naar haar atelier. In de ruime studio is geen plek onbenut. De wanden hangen vol monumentale brei- en weefwerkstukken. Een kast is van onder tot boven gevuld met porseleinprouwen. Overal liggen textielwerken en textielproeven. Een stapeling wandkleden ligt op tafel te wachten op een volgende stap. Objecten uit porselein zijn deels al verweven met borduurwerken.

Breien, weven en borduren in het TextielLab

Voorafgaand aan haar residency in Sundaymorning@ekwc werkte Van den Bergh vier maanden in het TextielLab van het TextielMuseum in Tilburg. Met productontwikkelaar Jan-Willem Smeulders experimenteert ze op de breiafdeling met garsamenstellingen en breipatronen voor landschappelijke, ruimtelijke breiwerkstukken. Die garsamenstelling is van belang om werken te creëren die sterk genoeg zijn om keramiek aan toe te voegen en om een onregelmatige krimp tot stand te brengen. Tijdens het onderzoektraject blijkt de toevoeging van 0,7 millimeter dik monofilament – een stevige ronde plastic draad

– de gewenste, onregelmatige krimp op te leveren. Dat onregelmatige is afhankelijk van de hoeveelheid monofilament die je in het breisel verwerkt – bijvoorbeeld getwijnde garens uit katoen, polyester en velutogaren of een combinatie van wol met acryl. Verschillen in garendiktes zorgen onderling ook voor krimp. Zodra het werk van de breimachine komt, soms al eerder, ontstaan de gewenste bollingen. Van den Bergh laat haar ontwerpen in eerste instantie vooral in zwart/wit-tinten uitvoeren. Nadat daar voldoende ervaring mee is opgebouwd, wordt in natuurkleuren gebreed. Het levert een serie boeiende monumentale werkstukken op.

Met de opgedane kennis gaat ze aan de slag bij de afdeling Weven, waar ze met productontwikkelaar Marjan van Oeffelt het in meerdere lagen boven elkaar weven onderzoekt. Door de kettingdraden in drieën op te splitsen, kun je in één keer drie lagen boven elkaar weven, telkens dezelfde voorstelling in andere kleurstellingen. Ze realiseert zo enkele kleden. Ten slotte werkt ze samen met Frank de Wind, technisch expert van de afdeling Borduren. Ze wil een serie korstmossen losstaand laten borduren. De Wind vergroot de tekening van het korstmos *Unodoforum austral* anderhalf keer en digitaliseert hem. Vervolgens borduurt hij de afbeelding op een 2 millimeter dun foam. De machinaalden prikken daardoor tegelijkertijd de contouren van het korstmos uit het foam. Van de Bergh licht toe: 'Zoals je als kind met een naaldje gaatjes ponsste in papier, zo ponsst de borduurnaald gaatjes in het foam doordat deze er van boven en onder doorheen gaat. Wat overblijft zijn de grillige textiele korstmosvormen.'

Foamporselein

In het ekwc zet Mariëlle haar onderzoekende werkwijze voort. Ze zoekt naar een keramische toepassing op de textiele landschappen die ze in het TextielLab ontwikkeld heeft. Per werkstuk wil ze een andere keramische invalshoek. Van den Bergh: 'In het ekwc is evenals in het

TextielLab ongelofelijk veel technische kennis aanwezig. Iedereen die hier werkt, mag de uitkomsten van vorig onderzoek gebruiken. Er was eerder met foamporselein gewerkt. Dit porselein benaderde de eigenschappen die ik nodig had het meest.

Foam- of schuimporselein is een combinatie van Fritte 2495 en Bone China kleipoeder. Door materiaalverhoudingen te variëren, gaat het porselein zowel op lage temperatuur als op 1260 graden schuimen. Door te variëren met materiaalsamenstelling en stookhoogte kwam ik tot producten die een goede match vormden met het textiel.¹

Als voorbeeld noemt Van den Bergh een proef waarbij ze foamporselein door roestvrijstaalgas drukte. Na een stook op 1260 graden kwam het porselein vlak en onregelmatig uit de oven. Het grijzige van het metaal schemerde hier en daar door het porselein. Mariëlle verwerkte het op een breiwerkstuk.

Het lijkt nu alsof de wol door het porselein heen schemert. Een mooi resultaat.

Van den Bergh: 'Een bergje foamporselein gestookt op 900 graden kwam echter exact hetzelfde uit de oven als het erin ging. Het gaas tastte minder aan. Hoe hoger je stookt, hoe vlakker de vorm wordt. Die vorm dien je te ondersteunen. Verder wordt het gaas door de hitte aangevreten. Dat heb ik als beeldmiddel in mijn werk gebruikt en zelfs versterkt door koperoxide aan het schuimporselein toe te voegen. Dat kleurt het schuim dan weer groenig.'

Stijve slagroom

'Foamporselein kan ook onvoorspelbaar uitzetten. Door het schuimporselein op een laag van aluminiumoxidepapier te leggen, liefst op een oude scherf keramiek of in een lekbakje, dat behandeld is met kilnwash voorkom je dat de ovenplaten aangetast worden. Als mallen heb ik keramische scherven gebruikt, maar ook een speciale schuimmassa die een andere deelnemer had ontwikkeld. Allereerst maakte ik van deze schuimmassa kleine bergjes. Ze gaan als een soort stijve slagroom de oven in. Daaroverheen heb ik het gaas met foamporseleinen werkstukjes gelegd. De kleur werd nu juist wat bruiner van tint. Dat paste weer goed op een breisel met een dunne monofilament draad. Het lijkt alsof het porselein in het breisel verzonken ligt.'

Het Nest

Voor 'Het Nest', een ruimtelijk breiwerk met porseleinen applicaties, heeft Van den Bergh een zwart pigment toegevoegd aan de porseleinmassa. Terwijl in een eerdere proef het hoog

1 Mariëlle van den Bergh in haar studio in het ekwc (foto: Mels Dees).

2 Links aan de wand 'Het Nest', techniek schuimporselein objecten, machinebreiwerk met monofilament (foto: Mels Dees).

3 Machinaal geborduurde korstmossen & keramiekelementen (foto: Mels Dees).